

توسعه مدل نوآوری علوم انسانی اسلامی بر اساس آیات قرآن کریم و فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

مرتضی ولی اله پور

دانشجوی دکتری تخصصی مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل، بابل، ایران

valiollahpur@yahoo.com

چکیده

قرآن کریم کتابی از سوی پروردگار عالم و خالق و پرورش دهنده تمام موجودات از جمله انسان، بیان کننده نیازهای زندگی بشری برای رشد، تعالی و تکامل است. ایده پردازی با تفکر و نگرش اسلامی امری حیاتی در جوامع اسلامی امروز است تا جایی که مقام معظم رهبری (دامت برکاته) می فرمایند: ما در زمینه علوم انسانی احتیاج به تحقیق و نوآوری داریم. مواد و مفاهیم اساسی هم که بر اساس آن می توان حقوق، اقتصاد، سیاست و سایر بخش های اساسی علوم انسانی را شکل داد و تولید و فراوری کرد، به معنای حقیقی کلمه در فرهنگ عریق و عمیق اسلامی ما وجود دارد که باید از آن استفاده نماییم. پژوهش در سطح دوم با همان رویکرد پژوهشی سطح اول انجام گرفته است. در الگوی ارائه شده این تحقیق نیز نظام آموزشی مورد مطالعه قرار گرفته است. ابزار جمع آوری اطلاعات یک پرسشنامه محقق ساخته شامل ۲۳ سؤال می باشد. جامعه آماری را همانند سطح اول پژوهش، مراکز آموزش عالی شهرستان بابل شکل می دهد. تعداد نمونه پژوهش در مجموع برابر با ۷۱۳ می باشد. بی تردید محوریت اسلام در تمامی ابعاد می تواند موفقیت های امروز جامعه اسلامی را رقم زند.

واژگان کلیدی: خلاق، سیمای قرآن کریم، علوم انسانی اسلامی، جمهوری اسلامی ایران، آمایش سرزمین.

۱. مقدمه

تفکر و نگرشی که اسباب سعادت و موفقیت جامعه را رقم زند بایستی محوریت اسلام را در تمامی ابعاد حفظ نماید. ارتباط نوآوری با پیشرفت سازمان بدیهی است. افزایش خلاقیت و تولید نوآوری باید با جهت گیری اسلامی تبیین گردد. به عبارتی می توان گفت نوآوری اسلام محور ساختار تازه ای را برای سازمان ها ایجاد می کند. مطابق با فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) پیشرفت، خلاقیت و نوآوری زمانی حاصل خواهد شد که چنین تفکر و نگرش انسانی اسلامی بر تمامی ابعاد نظام جمهوری اسلامی ایران سایه بیافکند (ولی اله پور، ۱۳۹۴).

با توجه به ضرورت ها و الزامات ناشی از آرمان های قانون اساسی، رشد جمعیت جهان، تحولات بین المللی، فضای نوین اقتصاد جهانی، رویکردهای علمی و فناوری های نو به خصوص فناوری اطلاعات و نیازهای توسعه اقتصادی- اجتماعی کشور در مرحله کنونی از جمله رشد سرمایه گذاری، تولید و اشتغال و در بلندمدت برپایی اقتصادی توانمند، پویا، بالنده و متکی بر مؤلفه های

دانایی نیازمند داشتن رویکردی منطقی نسبت به تحولات پیش رو و ترسیم چشم انداز در افق بلندمدت^۱ است (دستورالعمل تدوین مطالعات آمایش). و این آرمان زمانی محقق می گردد که تمامی ابعاد من جمله جنبه های نوآورانه در شاخه های متعدد علوم بر اساس سیمای قرآن کریم تبیین گردد. با این توضیح مقاله حاضر به دنبال پاسخ به سؤال اصلی زیر است:

✓ با توجه به سیر تحولات آمایش جمهوری اسلامی ایران، چگونه می توان توسعه نوآوری را با تفکر و نگرشی اسلامی تبیین نمود و اسباب سعادت و موفقیت جامعه را رقم زد؟

همانند پژوهش مرحله نخست، تحقیق حاضر نیز یک مطالعه موردی در نظام آموزشی است. مدل نوآوری علوم انسانی اسلامی در یک الگوی گسترده تر تبیین شده و با یک نمونه پژوهی از نظام آموزشی ارتباط عوامل تبیین کننده تحلیل شده و بر اساس ادبیات تحقیق، مدل مفهومی و نتایج حاصل از بررسی ابعاد مدل ارائه می گردد.

۲. مفاهیم، شواهد

قرآن کریم، کتابی که از سوی پروردگار عالم و خالق و پرورش دهنده تمام موجودات از جمله انسان، نازل گردیده، بیان کننده نیازهای زندگی بشری برای رشد و تعالی و تکامل است. آیات این سلسله هدایت، بر پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، نازل گردیده که خود اقدام به تشکیل حکومت و اداره آن به مدت ده سال نموده و در تمام آنات و لحظات و مشکلات، عنایات و راهنمایی های وحیانی راه گشای وی بوده است (قرائتی، ۱۳۹۲). ما در زمینه علوم انسانی احتیاج به تحقیق و نوآوری داریم. مواد و مفاهیم اساسی هم که بر اساس آن می توان حقوق، اقتصاد، سیاست و سایر بخش های اساسی علوم انسانی را شکل داد و تولید و فراوری کرد، به معنای حقیقی کلمه در فرهنگ عریق و عمیق اسلامی ما وجود دارد که باید از آن استفاده کنیم. ضرورت ایجاد می کند تحقیقات به ویژه در حوزه علوم انسانی دارای خلاقیت و نوآوری باشد (بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)). خلاقیت با تفکر و نگرش اسلامی امری حیاتی در جوامع اسلامی امروز است. بی تردید محوریت اسلام در تمامی ابعاد می تواند موفقیت های امروز جامعه اسلامی را رقم زند. در قرآن کریم-سوره های حجر آیه ۸۶ و یس آیه ۸۱- از جمله صفات خداوند متعال «خلاق» شمرده شده است. خداوند عالم اولین خلاق و نوآور جهان خلقت است و خلاقیت او تنوع و زیبایی شگرفی را در عالم بنا نهاده است. انسان نیز به عنوان کامل ترین و عالی ترین مخلوق و گزینه خلیفه الهی، تنها متفکر خلاق این جهان در بین همه مخلوقات محسوب می شود. در جهان کنونی بدون هیچ تردیدی به مدد قوه خلاقیت و نوآوری می توان به ساختن فرهنگ و تمدن، علم و تکنولوژی و صنعت دست یافت. آیه ۸۶ سوره حجر (إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ) اشاره به یک دستور تربیتی است که مربوط به تفاوت تفکر و استعدادها می باشد (سوره حجر، آیه ۸۶). خداوند متعال می داند که همه مردم یکسان نیستند. او از اسرار درون و طبایع و میزان رشد فکری و احساسات مختلف انسان ها با خبر است. قرآن مجید در سوره یس آیه ۸۱ (... بَلَىٰ وَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ) روی دو صفت بزرگ خداوند یعنی خلاقیت و علم بی پایان او تکیه می کند که در حقیقت دلیلی است بر گفتار پیشین که اگر تردید شما از ناحیه قدرت او بر خلقت است، او خلاق است و اگر جمع و جور کردن این ذرات نیاز به علم و دانش دارد او از هر نظر عالم و آگاه است (سوره یس، آیه ۸۱).

¹ Vision

قرآن کریم به عنوان معجزه جاوید پیامبر اکرم (ص)، با ظهور در جامعه جاهلیت، مردم آن روزگار را از ظلمات نادانی و روشنایی دانایی هدایت فرمود که امروز پس از گذشت قرن ها و انجام تحقیقات گوناگون مبانی علوم مختلف از قبیل جامعه شناسی، اقتصاد، سیاست، طب و نجوم و ... در قرآن یافت شده است. و این کتاب عظیم با نشان دادن آیات و نشانه ها، مردم را به سوی تفکر و خلاقیت و در نتیجه هدف خلقت یعنی کمال دعوت نموده است. از این رو در جای جای این مصحف شریف عبارت «لعلکم تتفکرون» و یا نظایر آن به چشم می خورد. قرشی بیان می کند: ریشه خلاقیت، خلق است و خلق در اصل به معنای اندازه گیری و تقدیر می باشد و از آنجایی که آفریدن توأم با اندازه گیری است، «خلق» را آفریدن معنی می کنند. راغب می گوید: خلق به معنی اندازه گیری درست است و در ابداع شیء و ایجاد چیزی از چیز یگر به کار می رود. نتیجه خلاقیت نوآوری است. نوآوری خلاقیت متجلی شده و مرحله عملی خلاقیت است. به کارگیری ایده، اندیشه و فکر جدید ناشی از خلاقیت می باشد. در حقیقت، نوآوری فرآیندی است که مفهوم جدید یا اندیشه و ایده تازه تولید شده به وسیله خلاقیت را به عمل تبدیل می کند. با توجه به آیه ۸۶ سوره حجر و آیه ۸۱ سوره یس که در آن ها واژه خلاق در کنار صفت علیم خداوند آمده است، می توان نتیجه گرفت که علم و دانش، مقدم بر خلاقیت است. تقدیم واژه خلاق بر واژه علیم، بیانگر عظمت خلاقیت و نوآوری می باشد و نیز نشان می دهد که خلاقیت مبتنی بر علم و دانش بوده و آگاهی نقش بسیار مهمی در بروز خلاقیت دارد. برای رسیدن به علم و آگاهی، تفکر و اندیشیدن لازم است. در حقیقت مایه اصلی خلاقیت، علم و دانش است که آن نیز مبتنی بر تفکر و اندیشه می باشد. به عبارت دیگر خلاقیت یکی از جنبه های اصلی تفکر و اندیشیدن به شمار می رود. سبزواری اشاره دارد، در علم منطق تعریف «فکر» آمده است: فکر عبارت است از حرکت ذهن به سوی مبادی و مقدمات معلوم و سپس حرکت از آن مبادی به سوی کشف مقصود به عبارت دیگر تفکر تجزیه و تحلیل معلومات قبلی انسان برای رسیدن به معلومات جدید است (دیانی دردستی، ۱۳۸۹).

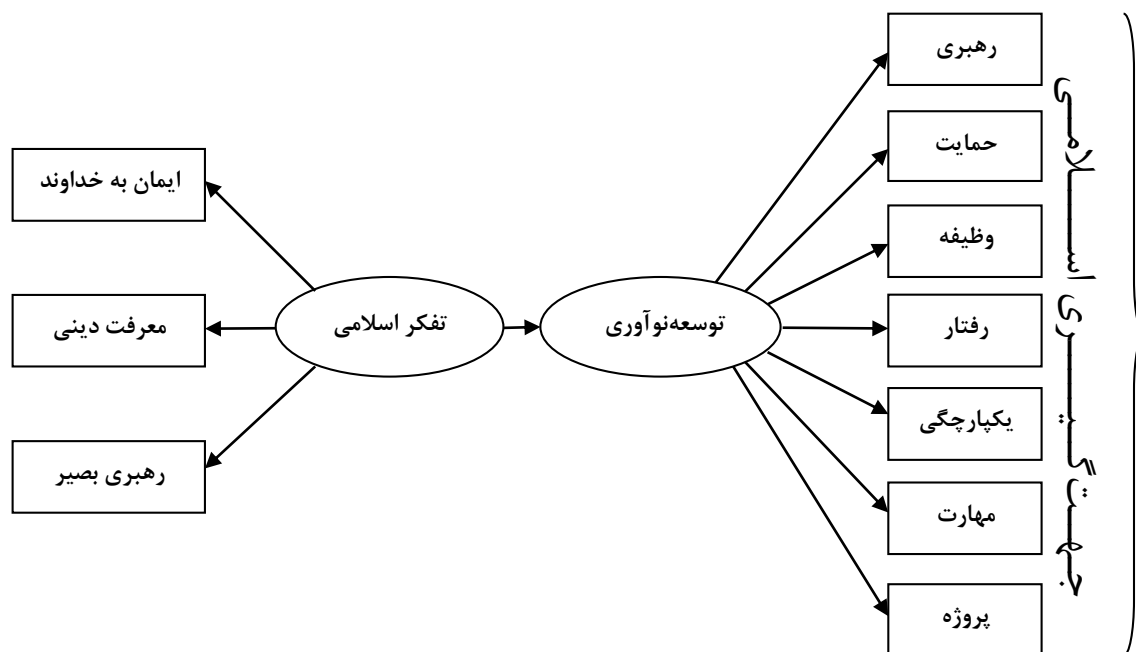
۳. سوابق تحقیق

فراگرد خلاقیت عبارت است از هر نوع فراگرد تفکری که مسأله ای را به طور مفید و بدیع و علمی حل نماید. به اعتقاد جرج سیدل "توانایی ربط دادن و وصل کردن موضوع ها، صرف نظر از این که در چه حوزه یا زمینه ای انجام گیرد، از مبانی بهره گیری خلاق از ذهن می باشد". اریک فرم نیز معتقد است که خلاقیت توانایی دیدن (آگاه شدن) و پاسخ دادن است. کایزر خلاقیت را به ترتیب زیر تعریف می کند که می توان گفت تعریف جامعی است. خلاقیت عبارت است از به کارگیری توانایی های ذهن برای ایجاد یک فکر یا مفهوم جدید. از تعاریف فوق چنین استنباط می شود که بروز خلاقیت در هر فعالیتی قابل انتظار است و محدود به نوع خاصی از فعالیت نمی شود (رضائیان، ۱۳۸۱).

مدل مفهومی در سطح اول پژوهش، آمیخته ای از مدل نوآوری تانگ^۲ (۱۹۹۸-۱۹۹۹) که مدل مناسبی برای تعیین عوامل مؤثر بر توسعه نوآوری و مدل تفکر و نگرشی اسلامی (معنویت اسلامی) که دکتر علی پناهی در رساله دکتری خود با نظر کارشناسان خبره حوزه و دانشگاه به انجام رسانده می باشد. تانگ در مقاله خود مؤلفه های تعامل، رهبری، ارتباطات، یکپارچگی، حمایت سازمانی، پروژه سازمانی را از عوامل تأثیرگذار بر توسعه نوآوری مطرح نموده است. پناهی در رساله دکتری خود مؤلفه های

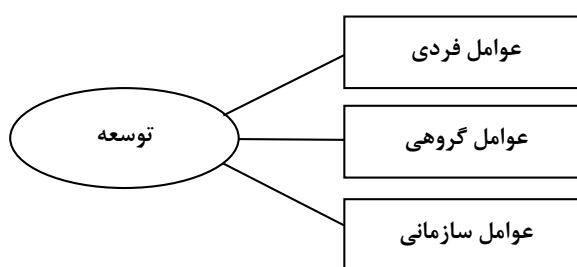
² Tang, 1998

معنویت را به این صورت در نظر گرفته است؛ تغییر اعتقاد نسبت به خداوند به ایمان به خداوند، تغییر باور به معرفت دینی، تغییر رهبری به رهبری بصیر. شکل (۱) مدل مفهومی سطح اول پژوهش را نمایان می سازد.

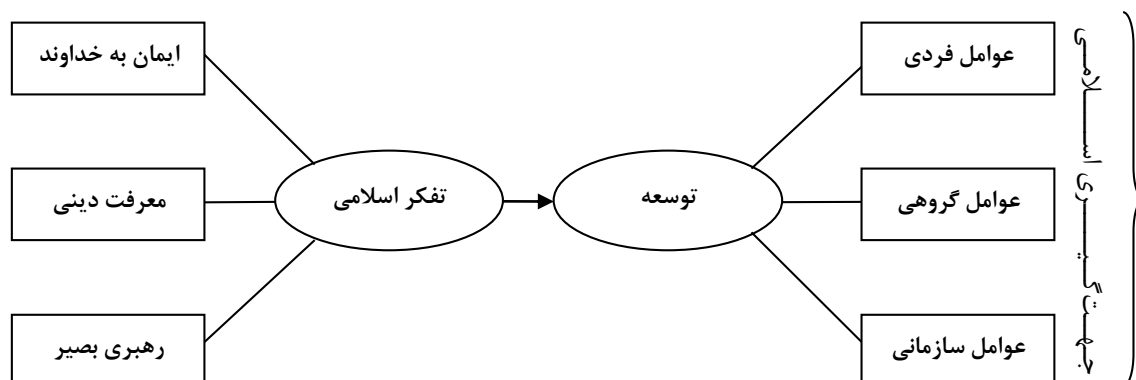
شکل ۱. مدل مفهومی سطح اول پژوهش، ولی اله پور (۱۳۹۴)

صادقی و همکاران در مقاله خود به تحلیل مدل عوامل سازمانی، فردی و گروهی مؤثر بر توسعه نوآوری در سازمان های تحقیقاتی و فن آور پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد عوامل سازمانی (شامل مؤلفه های ساختار سازمانی، یادگیری، رهبری، استراتژی، فرهنگ سازمانی، سیستم پاداش و مشارکت کارکنان) بیشترین تأثیرگذاری را بر توسعه نوآوری این گونه سازمان ها داشته و در کنار آن به ترتیب عوامل گروهی (شامل مؤلفه های ارتباطات، ترکیب، انسجام و اندازه گروه) و عوامل فردی (شامل مؤلفه های مهارت و توانایی فردی، ویژگی های شخصیتی، انگیزش) نیز بر روی توسعه نوآوری در سازمان های تحقیقاتی و فن آور مؤثر می باشد (صادقی و همکاران، ۱۳۹۰). با عنایت به تحقیق صادقی و همکاران می توان عوامل مؤثر بر توسعه نوآوری را در قالب شکل (۲) نمایان ساخت.

شکل ۲. مدل مفهومی توسعه نوآوری با تأثیرگذاری عوامل سازمانی، فردی و گروهی

همانطور که در پژوهش سطح اول اشاره شد ابعاد مدل مفهومی شکل (۱) در سطح فردی، گروهی و سازمانی عوامل تعیین کننده ای را شامل می شوند. بر اساس شکل (۱) و (۲) مدل مفهومی پژوهش که مدل نوآوری علوم انسانی اسلامی را در یک الگوی گسترده تر نمایان می سازد به صورت ذیل ترسیم می گردد؛

شکل ۳. مدل مفهومی پژوهش

۴. سؤالات پژوهش

پژوهش به دنبال پاسخ به سؤالات زیر است:

- ✓ اولاً مدلی مناسب توسعه نوآوری با تفکری اسلامی متأثر از چه شاخص ها و متغیرهایی است؟
- ✓ ثانیاً با توجه به سیر تحولات آمایش نظام جمهوری اسلامی ایران، چگونه می توان توسعه نوآوری را با تفکر و نگرشی اسلامی تبیین نمود؟

۵. اهداف تحقیق

پژوهش به دنبال تحقق اهداف زیر است:

- ✓ ارائه مدلی مناسب توسعه نوآوری با نگرش و تفکری اسلامی.
- ✓ تبیین مدل توسعه نوآوری با نگرش و تفکری اسلامی مطابق با فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله العالی).

۶. روش پژوهش، جامعه و نمونه آماری

در این پژوهش نیز همانند سطح اول، نظام آموزشی مورد مطالعه قرار گرفته است. پژوهشگر علاقه مند است عوامل مؤثر بر توسعه نوآوری را با تفکری اسلامی در فضای دانشگاه مورد مطالعه قرار دهد. روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی می باشد.

جهت روایی سنجی ابزار آزمون، محتوای پرسشنامه بر اساس مبانی نظری تنظیم گردید و به منظور سنجش پایایی پرسشنامه ضریب آلفای کرونباخ از طریق نرم افزار SPSS محاسبه شده است. ضریب آلفای کرونباخ^۳ برابر با مقدار ۰/۷۸،۹ می باشد. محقق به منظور اجرای پژوهش، علاوه بر مطالعه نظریات و الگوهای موجود عوامل مؤثر بر توسعه نوآوری به نظر سنجی از دانشجویان مراکز آموزش عالی شهرستان بابل، با استفاده از پرسشنامهها پرداخت. در این پژوهش جهت جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از روش میدانی استفاده شده است. ابزار جمع آوری اطلاعات شامل یک پرسشنامه بی نام جهت سنجش و ارزیابی سؤالات تحقیق می باشد. پرسشنامه، محقق ساخته شامل ۲۳ سؤال می باشد و بر اساس طیف پنج درجه ای لیکرت، شامل ۵ طیف بسیار زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم تنظیم گردیده است.

جامعه آماری عبارت است از تعدادی عناصر مطلوب مورد نظر که حداقل دارای یک صفت مشخصه باشند (آذر و همکاران، ۱۳۹۰). صفت مشخصه، صفتی است که بین همه عناصر جامعه آماری مشترک و متمایز کننده جامعه آماری از سایر جوامع باشد (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۸۷). نمونه برداری، فرایند گزینش و انتخاب تعداد محدودی از اعضای جامعه است (اوماسکاران، ۱۳۹۰). جامعه آماری این تحقیق همانند پژوهش سطح اول متشکل از دانشجویان، اساتید، کارکنان دانشگاه های مراکز دولتی، غیرانتفاعی، پیام نور و دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان بابل که تابع دین اسلام می باشند. با توجه به اینکه جامعه مورد نظر بزرگ است، می بایست از بین افراد جامعه، تعداد مشخصی به عنوان نمونه برگزیده شوند و با مطالعه ای این جمع محدود، ویژگی ها، خصوصیات و صفات به جامعه مورد مطالعه تعمیم داده شود. در این تحقیق نیز برای نمونه گیری (از طریق نمونه گیری سهل و آسان) همانند پژوهش سطح اول، نمونه ای به صورت کاملاً تصادفی انتخاب گردید. تعداد نمونه پژوهش در مجموع برابر با ۷۱۳ می باشد.

۷. اطلاعات آماری، روش تجزیه و تحلیل داده ها

استین و همکاران^۴ (۲۰۱۱) آمار یک ابزار برای جمع آوری، محاسبه و نمایش مجموعه ای از داده ها است که با توجه به ویژگی های از پیش تعیین شده طبقه بندی شده اند. این ویژگی های از پیش تعیین شده به سوی ابزار به کار گرفته شده تمایل نشان می دهد. و داده ها را تحت تأثیر قرار می دهند، همان ها که قبل از انتخاب بستگی به فرایند تصمیم گیری ذهنی دارند. آمار ممکن است مفید باشد، اما نیاز به تاییدش داریم که آن هدف مورد انتظار نیست. صرفاً هدف در یک چارچوب است که بصورت ذهنی ساخته شده است. و می تواند به ما بگوید آنچه که ما آن را مجبوریم بیان نماییم و آنچه که ما می خواهیم گوش فرا دهیم. آمار فرایند انتخاب داده است به عبارتی داده های تأثیرگذار را گزارش می دهد، داده ها را تفسیر و ارائه می کند و در نهایت، نتایج آماری می تواند مورد استفاده قرار گیرد برای توجیه درستی هر موقعیتی (ولی اله پور، ۱۳۹۳).

این پژوهش درصدد است مدل مناسب توسعه نوآوری را با تفکری اسلامی ارزیابی نماید. در این تحقیق آمار توصیفی برای ارائه ویژگی ها و خصوصیات جامعه مورد مطالعه و آمار استنباطی برای تجزیه و تحلیل و توضیح یافته های تحقیق به کار گرفته شده است. داده های آمار توصیفی با استفاده از نرم افزار قدرتمند SPSS محاسبه شده است. همچنین جهت ارزیابی مدل از LISREL v8.8 استفاده شده است.

³ Cronbach's Alpha

⁴ Steyn et al, 2011

۸. یافته های تحقیق

آمار توصیفی^۵

چنانچه محاسبه مقادیر و شاخص های آماری با استفاده از سرشماری تمامی عناصر آن انجام می گیرد آن را آمار توصیفی گویند (آذر و همکاران، ۱۳۹۰).

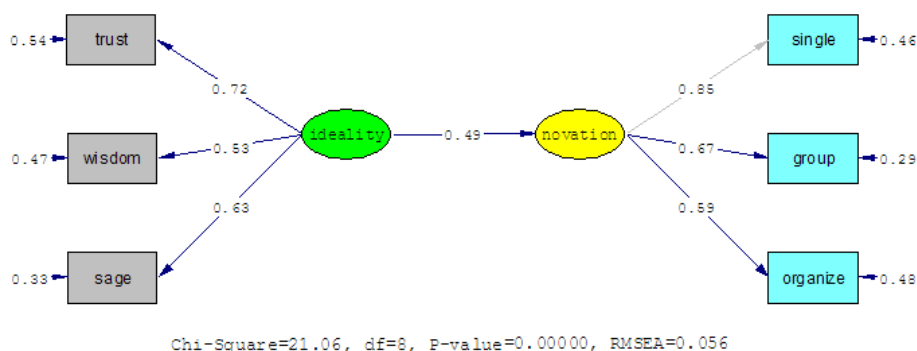
جدول ۱. آمار توصیفی

تحصیلات			سن			جنسیت		
درصد	فراوانی		درصد	فراوانی		درصد	فراوانی	
۷۲,۲	۵۱۵	لیسانس	۶۹,۳	۴۹۴	زیر ۲۵ سال	۴۷,۴	۳۳۸	مرد
۲۷,۸	۱۹۸	بالتر از لیسانس	۳۰,۷	۲۱۹	بالای ۲۵ سال	۵۲,۶	۳۷۵	زن
۱۰۰	۷۱۳	کل	۱۰۰	۷۱۳	کل	۱۰۰	۷۱۳	کل

تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش بر حسب جنسیت نشان می دهد ۴۷,۴ درصد پاسخگویان مرد و ۵۲,۶ درصد پاسخگویان زن بوده اند. یافته ها بر حسب سن نشان می دهد که ۶۹,۳ درصد زیر ۲۵ سال و ۳۰,۷ درصد بالای ۲۵ سال می باشند. همچنین ۷۲,۲ درصد در مقطع تحصیلی لیسانس و ۲۷,۸ درصد در مقطع بالتر از لیسانس بوده اند.

آمار استنباطی^۶

پیش از بررسی مدل، نرمال بودن داده ها با استفاده از آزمون کلوموگروف-اسمیرنوف تعیین شد. مدل مفهومی تحقیق حالتی تعدیل شده و تقلیل یافته از مدل های کاربردی توسعه نوآوری با تفکر و نگرش اسلامی است که با کمک نرم افزار لیزرل بر اساس نمونه مورد نظر بصورت ذیل ترسیم شده است.

شکل ۴. مدل ساختاری طراحی شده با لیزرل بر اساس نمونه پژوهش در حالت تخمین استاندارد

⁵ Descriptive Statistics

⁶ Inferential Statistics

بهتر آن است که نسبت کای-اسکور تقسیم بر درجه آزادی کوچکتر از ۳ باشد (هومن، ۱۳۹۱). در مدل فوق حاصل عدد ۲۱,۰۶ بخش بر ۸ کوچکتر از ۳ که نشان از برازش مناسب مدل دارد^(۱). بنابراین مدل ساختاری مناسب متأثر از شاخص ها و متغیرها در نمودار فوق نمایان است.

۹. نتایج، آینده پژوهش

یافته های مرحله دوم پژوهش نیز بیانگر این است که تمامی ابعاد و متغیرهای مورد بررسی مدل مفهومی پژوهش در توسعه نوآوری بر اساس متغیرهای معنویت اسلامی (تفکر و نگرش اسلامی) تبیین شده اند. همانند مرحله اول تعمیم نتایج به سایر ابعاد نظام جمهوری اسلامی ایران می تواند مفید باشد. با این تفاوت که عوامل مدل در یک الگوی گسترده تر تبیین شده اند. پژوهش همانند سطح اول، با محدودیت های زیادی همراه بوده است. بسیاری از پرسشنامه ها برگشت داده نشد. در این مرحله نیز بسیاری از اساتید و دانشجویان تحصیلات تکمیلی علاقه ای به پرکردن پرسشنامه ها نشان ندادند. همانطور که در مرحله اول پژوهش اشاره شد پژوهشگران آینده تحقیق بایستی بیشتر مخاطبان خود را از بین افراد مؤثر درون سازمانی انتخاب نمایند چرا که بیشترین تأثیر را در ایجاد خلاقیت و نوآوری سازمان شان دارند. همانند مرحله اول پژوهش، مدل حاضر نیز بر اساس مطالعه موردی صورت گرفته به خوبی نوآوری علوم انسانی اسلامی را آشکار می سازد. چرا که تمام ابعاد نظام آموزشی، تعلیم و تربیت انسان است. باید اذعان داشت ارتباط نوآوری با پیشرفت سازمان بدیهی است. مدل مفهومی پژوهش می تواند به خوبی افزایش خلاقیت و تولید نوآوری را با جهت گیری اسلامی در سازمان ها تبیین نماید. به عبارتی می توان گفت نوآوری اسلام محور ساختار تازه ای را برای سازمان ها ایجاد می کند. ایده پردازی، خلاقیت و به تبع آن نوآوری با تفکر و نگرش اسلامی امری حیاتی در جوامع اسلامی امروز است. بی تردید محوریت اسلام در تمامی ابعاد می تواند موفقیت های امروز جامعه اسلامی را رقم زند.

۱۰. پیشنهادات

پیشنهادات پژوهش به صورت زیر است:

- ✓ اجرای پژوهش در سطح استانی یا کشوری به گونه ای که از نظر جغرافیایی مناطق وسیعی را پوشش دهد.
- ✓ اجرای پژوهش برای ابعاد جزئی مدل که بیشترین تأثیر را در توسعه نوآوری دارند.
- ✓ اجرای پژوهش در تمامی ابعاد نظام جمهوری اسلامی ایران به گونه ای که جهت گیری اسلامی ایرانی مطابق با بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) نمایان گردد.

منابع

آذر، عادل. مؤمنی، منصور (۱۳۹۰)؛ آمار و کاربرد آن در مدیریت، تهران، انتشارات سمت، چاپ پانزدهم.

بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در جمع اساتید و دانشگاهیان.

دانایی فرد، حسن. الوانی، مهدی. آذر، عادل (۱۳۸۷)؛ روش شناسی پژوهش کمی در مدیریت- رویکردی جامع، تهران، انتشارات صفار- اشراقی، چاپ اول.

دیانی دردشتی، اکرم (۱۳۸۹)؛ قرآن، خلاقیت و نوآوری، فصلنامه بینات، سال هفدهم، شماره ۲ (پیاپی ۶۶).

راغب اصفهانی، حسین، مفردات الالفاظ القرآن- تحقیق صفوان عدنان داودی، ۲۹۶.

رضائیان، علی (۱۳۸۱)؛ خلاقیت در علوم انسانی، دوماهنامه فارابی، شماره ۳.

رود ساز، حبیب. بی شه، مجید (۱۳۹۳)؛ "نقش معنویت / سلامی در بروز رفتار شهروندی سازمانی"، فصلنامه علمی-پژوهشی مدیریت منابع در نیروی انتظامی، سال اول، شماره ۴.

سبزواری، ملاهادی، شرح منظومه، ۹.

سکاران، اوما (۱۳۹۰)؛ روش های تحقیق در مدیریت، ترجمه محمد صائبی و محمود شیرازی، تهران، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی ریاست جمهوری، چاپ دوازدهم.

صادقی، منصور. صادقی، علیرضا. نیکوکار، غلامحسین. خورشیدی نادری، علیرضا (۱۳۹۰)؛ "تحلیل مدل عوامل سازمانی، فردی و گروهی مؤثر بر توسعه نوآوری در سازمان های تحقیقاتی و فن آور"، پژوهش و توسعه فناوری، سال سوم، شماره ۵.

قرآن کریم، سوره حجر، آیه ۸۶.

قرآن کریم، سوره یس، آیه ۸۱.

قرآن کریم، کتاب هدایت.

قرائتی، محسن (۱۳۹۲)؛ سبب نکته در مدیریت اسلامی، مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن.

قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، ۲۹۲.

مرکز ملی آمایش سرزمین- دستورالعمل تدوین مطالعات آمایش.

ولی اله پور، مرتضی. ولی اله پور، سحر (۱۳۹۳)؛ بررسی متروپل تجاری بر سیاست های اقتصاد بین الملل در جریان های تعاملی دوجانبه جمهوری اسلامی ایران به تفکیک کشور با نگرش تحلیلی ژئوانفورماتیک و ژئوماتیک، همایش ملی تحلیل راهبردی دیدگاه های مقام معظم رهبری در اقتصاد و مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل، سخنرانی منتخب، انتشار در مجله علوم انسانی اسلامی- وابسته به انجمن پژوهش های علوم اجتماعی ایران، شماره تیرماه ۱۳۹۴.

ولی اله پور، مرتضی (۱۳۹۴)؛ ارائه مدل نوآوری علوم انسانی اسلامی بر اساس فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، نخستین کنفرانس علوم انسانی اسلامی، قم، سخنرانی، انتشار در مجله علوم انسانی اسلامی- وابسته به انجمن پژوهش های علوم اجتماعی ایران، شماره مهرماه ۱۳۹۴.

هومن، حیدرعلی (۱۳۹۱)؛ مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل، انتشارات سمت، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها، چاپ پنجم.

Steyn, Jacques. Van Belle, Jean-Paul. Villanueva Mansilla, Eduardo (2011); "The Role of Statistics in Development Informatics" Written by Jacques Steyn. ICTs for Global Development and Sustainability: Practice and Applications, Chapter 16. Monash University, University of Cape Town, South Africa, Pontificia Universidad Catolica del Peru.

پی نوشت

۱. شاخص های دیگری نیز برای برازش مدل وجود دارد. از جمله شاخص خطای مجموع مجذورات میانگین^۷، این شاخص به صورت تعدیل یافته کمتر از ۰,۰۸ محاسبه شد که نشان از برازش مناسب مدل دارد. همچنین ریشه میانگین مجذور باقیمانده ها^۸ نزدیک به صفر و شاخص های نیکویی برازش^۹ و شاخص بنتلر-بونت و مشابه آن^{۱۰} بزرگتر از ۰,۹ محاسبه شد.

---

⁷ Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

⁸ Root Mean Square Residual (RMR)

⁹ Goodness of fit index(GFI), Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)

¹⁰ Comparative Fit Index (CFI), Non-Normed Fit Index(NNFI), Normed Fit Index (NFI)

Development Innovation Model Islamic Human Sciences Based on Holy Quran and Statement Ayatollah Khamenei

Morteza Valiollahpur
Islamic Azad University of Babol Branch, Ph.D. of Education
Management, Babol, Iran
valiollahpur@yahoo.com

Abstract. The Holy Quran is a book of the god and creative of the universe and training all beings including humans, express human life needs for grow, progress and evolve. Ideas with Islamic thought and attitude is vital in Islamic societies today. Ayatollah Khamenei: we need to research and innovation in the field of human sciences. Basic concepts which based on can form law, economics, politics and other important parts of the human sciences and the production and processing, literally there are in our Islamic deep culture that should use. Necessary, researches especially in the humanities with creativity and innovation. Educational system is case study in this research. Study doing in the second level with same research approach first level. In pattern presented this study, the educational system is case study. Data collect tool a questionnaire consisting of 23 questions. Statistical population similar to first level of study form city of Babol higher education institutions. The sample size is a total of 713. Undoubtedly the centrality of Islam in all aspects can make successes today Islamic communities.

Keywords: Creative, Holy Quran, Islamic Human Sciences, Islamic Republic of Iran, Land Preparation.